

PO IZIDU ZADNJE ŠTEVILKE POLITIČNE REVIE „TRIESTE“

PRIMER POVRŠNEGA IN BREZVESTNEGA POROČANJA

Kdor hoče prispevati k spoznavanju slovenske manjšine in k utrjevanju mirnega sožitja med tukajšnjima narodoma, mora predvsem pisati resnico

Tržaška politična revija »Trieste« je v preteklosti objavila več tehtnih člankov, v katerih se je približala objektivnejšemu obravnavanju vprašanj slovenske manjšine v Italiji. Zato si je med Slovenci pridobila več ugleda kakor ostale tukajšnje italijanske revije. Toda njeno uredništvo je z zadnjo številko s to hvale vredno tradicijo preomilo. V njej je na uvodnem mestu objavilo članek »Katalog — besednjak o Slovencih«, ki naj bi italijanske bralce podrobno seznanil s slovenskimi političnimi, kulturnimi, gospodarskimi in verskimi organizacijami ter kulturnimi delavci na Tržaškem, Goriškem in v Beneški Sloveniji. Prepričani smo, da je eden izmed vzrokov sedanjega položaja Slovencev pod Italijo prav v tem, da velika večina Italijanov svojih slovenskih sodržavljanov nič ali zelo malo pozna. Zato bi opravil veliko in koristno nalogo tisti italijanski kulturni delavec, ki bi svoje rojake začel seznanjati s slovensko stvarnostjo. In prispevek »Katalog — besednjak o Slovencih« bi lahko pomenil uvod v vrsto takšnih informativnih člankov. Slovenci bi ga z zadovoljstvom pozdravili. Njegovemu avtorju Guidu Botteriju bi pa bili iz srca hvaležni.

Toda pri najboljši volji — žal — mu ne moremo biti hvaležni. Zakaj? Zato, ker njegov članek ni koristil medsebojnim odnosom tukajšnjih Slovencev in Italijanov, temveč jim je celo škodoval. V njegovem članku namreč kar mrgoli netočnosti, pristranskih pripomb in zavijanj. V njem je celo nekaj grobih laži. Vse kaže, da je Botteri pri sestavi svojega spisa zagrešil veliko napako, kateri se vsak resni in nepristranski pisec izogne. Zdi se, da si je za svoje sodelavce izbral ljudi, ki žive od razdvajanja tukajšnje slovenske manjšine in njenega sožitja z italijansko večino.

KATALOG NESMISELNIH TRDITEV

Da je temu tako, naj iz bogate zakladnice netočnih, tendencioznih in neresničnih podatkov v katalogu navedemo le nekaj primerov.

Na peti strani revije je zapisana trditev, da se Slovenska socialistična fronta v Beneški Sloveniji oslanja na tamkajšnjo slovensko duhovščino. Kako se je mogel krščanski demokrat Botteri povzpeti do takšne nesmiselne trditve, nam ni jasno. Predvsem bi moral pisec kot politični delavec vedeti, da »titovci« nimajo v Beneški Sloveniji nikake politične stranke. Kot katoličan bi pa moral dvakrat premisliti, preden

označi skupino duhovnikov za filokomunistično. Dovolj bi bilo, da bi se bil obrnil na količkaj razgledanega in poštenega Slovence, pa bi bil zvedel, kar je že zdavnaj znano vsej slovenski javnosti, da slovenski duhovniki v Beneški Sloveniji niso nikakoli socialisti, filotitovci ali nacionalisti. Ker so vzgledni duhovniki, ne delajo ničesar drugega, kakor izpolnjujejo nauk Kristusa, ki je dejal: »Pojdite in učite vse narode«. Prav zaradi tega nauka, ki potrjuje osnovne narodne pravice, pridigajo v svojih župnijah poleg v italijanščini tudi v slovenščini. Kot časnikarju pa bi moralo biti avtorju znano, da se je že pred tem člankom našel nekdo, ki je slovenske beneške duhovnike ozmerjal s filotitovci in celo z veleizdajalci. In vedeti bi bil moral, da jo je pisec pošteno izkupil. Videmsko in tržaško sodišče sta ga obsodili zaradi klevetanja.

O našem listu in Slovenski krščansko-socialni zvezi trdi omenjeni katalog, da sta »filotitovska«. In to kljub temu, da smo že v prvi številki našega tednika jasno o-

predelili naše stališče: »Do Jugoslovanov bomo gojili ljubezen — tako smo takrat napisali — ker so naši krvni bratje, čeprav vlada danes v Jugoslaviji režim, katerega idejno odklanjamo«. Toda zdi se, da Botteriju takšne izjave niso všeč ter raje naseda krilaticam določenih šovinističnih krogov in njihovih konfidentov, ki nam stalno prtijo pridevek »filotitovstva«. Vsakemu poštenemu Slovcu je pa znano, zakaj nas hočejo ti za vsako ceno ožigosati za »filotitovce«. To delajo zato, ker so proti naši zamisli o ustanovitvi Narodnega sveta, kjer bi na enakopravni podlagi sodelovale vse politične stranke slovenske manjšine v Italiji. Tak odbor bi bil namreč eden izmed temeljnih stebrov za zavezitev potujčevanja našega življa in učinkovito sredstvo za pravično reševanje manjšinskih vprašanj.

Perfidnost in zlonamernost nekaterih pripomb, vsebovanih v katalogu, je razvidna tudi iz naslednjih primerov.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Belgijske čete morajo iz vsega Konga

Po eni izmed najbolj dramatičnih sej v vsej svoji zgodovini je Varnostni svet Združenih narodov v ponedeljek z večino glasov sprejel resolucijo, ki poziva belgijsko vlado, naj takoj umakne svoje čete iz kongoške pokrajine Katange. Od 11 članov Varnostnega sveta jih je resolucijo podprlo devet, med njimi Amerika, Sovjetska zveza in Anglija, medtem ko sta se Italija in Francija glasovanja vzdržali.

Sejo Varnostnega sveta je sklical glavni tajnik Združenih narodov Dag Hammarskjöld, ki je po obisku v Leopoldvillu, prestolnici nove afriške neodvisne države, ugotovil, da čete Združenih narodov ne morejo vzpostaviti reda v vsem Kongu, ker je vlada najbogatejše kongoške pokrajine Katange proglasila svojo neodvisnost in zapretila, da bo tudi z orožjem branila od delkom Združenih narodov vstop na svoje ozemlje.

V notranjepolitični spor nove afriške države so posegle, kot je bilo pričakovati, vesile in zlasti Sovjetska zveza, ki je obtožila belgijsko vlado, da več ali manj odkrito podpira vlado Katange, češ da ta skuša ohraniti sebi in zahodu glavni vpliv pri nadaljnjem izkoriščanju bogatih ležišč najrazličnejših dragocenih rud v deželi. Kako

se je spor nevarno zaostрил, je najbolje razvidno iz poročila Daga Hammarskjöelda Varnostnemu svetu. V poročilu je med drugim rečeno: »Gre za vojno ali mir, in to ne velja samo za Kongo«.

Glavni vzrok za neurejeno in napeto stanje v Kongu je tudi po prepričanju glavnega tajnika prisotnost belgijskih čet. Zato je predlagal, naj Varnostni svet povabi Belgijo, da svoje oddelke takoj umakne iz Katange. Predlog je prodril in sedaj se že vodijo z belgijsko vlado razgovori, kako naj se ukaz Varnostnega sveta izvede.

S tem da bodo belgijski vojaki zapustili ves Kongo, bo sicer odstranjena nevarnost hudih mednarodnih zapletljajev, ni pa rečeno, da bo odtlej vladal v afriški državi mir. Resolucija Varnostnega sveta namreč izrečno poudarja, da čete Združenih narodov ne bodo niti podpirale niti preprečevale spremembe sedanje kongoške državne ureditve, kajti o tem vprašanju bo moralo sklepati domače črnsko ljudstvo.

Kako se bodo dogodki dejansko razvijali, pa bo nabrž pokazala že bližnja bodočnost. Za sedaj je zlasti važno ugotoviti, da se je spor vrnil v svoj prvotni okvir, se pravi, da vsaj trenutno ne ograža več svetovnega miru.

RADIO TRST A

Nedelja, 14. avgusta, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.30 Glasba po željah; 15.40 Dalmatinske narodne pesmi; 17.40 Operne arije in dueti; 18.00 Turistični razgledi; 19.00 Nedeljski vestnik; 21.00 Poje Jelka Cvetežar z orkestrom Franca Russa; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Koncert Zagrebškega kvarteta: Dvoržak: Kvartet v F-duru, op. 96.

Ponedeljek, 15. avgusta, ob: 8.30 Iz slovenske pesmarice; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 11.30 »Nekaj postaj iz zgodovine Sv. Višarij, ob 600-letnici« (Jože Peterlin), igrajo člani RO; 16.00 Zbor »Ljubljanski Zvon«; 17.00 »Tramontana«, dramatisirana zgodba (Slavko Rebec), igrajo člani RO; 18.00 »Jean Gabin, francoski filmski prvak«; 19.00 »Čez nebes se vlečejo sivi oblaki«, pesmi zbrala in povežala Lojzka Lombar; 21.00 Franz Lehar: »Vesela vdova«, opereta v treh dej. Orkester Tonhalle in Zbor Žüriškega državnega gledališča vodi Victor Reinshagen; 22.00 Mala literarna oddaja; 22.15 Pojeta Majda Sepe in Polonca Lesjak s Sekstetom Boruta Lesjaka.

Torek, 16. avgusta, ob: 18.00 »Tudi živali znajo stradati«; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 21.00 »Potovanje na Mars«, radijska zgodba (Ch. Chilton - B. Mihalič), XI. slika, igrajo člani RO; 22.00 Umetnost in življenje — Miran Pavlin: »Retrospektivne razstave na letošnji 30. umetnostni beneški biennial«; 22.15 Slavenski: Simfonija Vzhoda. Zbor in Filharmonični orkester Beograjskega radia vodi Živojin Zdravković.

Sreda, 17. avgusta, ob: 18.00 Z začarane police — Ivanka Cegnar: »Tri želje«; 19.00 Nove afriške države — Franc Jeza: »Kongo«; 21.00 »Sonce za dva«, komedija v treh dej. (Enrico Bassano - Martin Jevnikar), igrajo člani RO.

Četrtek, 18. avgusta, ob: 18.00 Najvišji stolp na svetu; 19.00 Evropa-stop! Iz popotne beležnice mladega rodu; 21.00 Obletnica tedna — Boris Mihalič: »Stoletnica smrti kneza Danila, vladarja Črne gore«; 22.00 Iz sodobne književnosti — Franc Jeza: »Italo Calvino in njegova knjiga: Il cavaliere inesistente«.

Petek, 19. avgusta, ob: 19.00 Po davnih cestah — Franc Orožen: »V starem Egiptu«; 19.15 Skladbe Johannesa Brahmsa, Clauda Debussyja in Richarda Straussa; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Mario Kalin: »Uporaba umetnih vlaken v tehniki«; 22.15 Koncert flautista Borisa Čampe, pri klavirju Pavel Šivic — Martin: Balade, Rüe: Fantasie, Casella: Sicilienne et Burlesque.

Sobota, 20. avgusta, ob: 13.30 Dobrodošle, plošče prvič v oddaji; 14.54 15 minut z Bojanom Adamičem; 16.00 Znamenita dela starega veka — Miran Pavlin: »Rimski vodovodi«; 18.00 Žena in dom; 19.00 Slovenski književniki v pismih: »Josip Murn Aleksandrov« (Martin Jevnikar); 20.30 Teden v Italiji; 20.40 Zbor Korotan; 21.00 »Potovanje na Mars«, radijska zgodba (Ch. Chilton - B. Mihalič), 12. slika, igrajo člani RO.

OLIMPIJSKE IGRE V ODDAJAH RADIA TRST A

Radio Trst A bo z bogatim nizom reportaž in športnih vesti omogočil svojim poslušalcem, da bodo lahko sledili olimpiadi v Rimu tudi s spremljanjem njegovih oddaj.

Sportne vesti bodo vključene v vse oddaje radijskih poročil, in sicer ob delavnikih ob 7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 17.15, 20.15 in 23.15; ob praznikih ob: 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 in 23.15.

Glavna olimpijska oddaja, ki bo gotovo pritegnila največjo pozornost, pa bo posebna reportaža, ki bo na sporedu od 25. avgusta do 11. septembra vsak večer od 19.45 do 25.15 v neposredni povezavi z rimskimi študiji. To bo pregled dnevnih dogodkov z novicami, komentarji, intervjuji in izjavami. Oddaje bo pripravljala radijski reporter Mitja Volčič s sodelovanjem Bojana Pavletiča. Ta posebna dopisnica Radia Trst A bosta pripravljala sproti, izčrpen, in živahno pester povzetek tega največjega svetovnega športnega dogodka. Pri delu bosta posvetila posebno pažnjo tistim panogam, v katerih se bodo odlikovali italijanski in jugoslovanski športniki.

Olimpijski program Radia Trst A bo končno obsegal tudi neposredni prenos vsaj dveh tekem olimpijskega prvenstva v nogometu.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29477

Primer površnega in brezvestnega poročanja

(Nadaljevanje s 1. strani)

Pisec, ali bolje njegov obveščevalec, namiguje, da je Novi list »filotitovski«, ker se tiska v tiskarni »Graphis«. Hinavsko pa zamolči, da v isti tiskarni tiskajo tudi revijo »Mladika«, ki je označena za katoliško, razne nabožne brošure, molitvenike ter da so tamkaj do pred kratkim tiskali glasilo slovenskih dušnih pastirjev v Trstu »Naš vestnik«. Mar so tudi slovenski duhovniki na Tržaškem »filotitovci«?

O pisatelju Alojzu Rebuli n. pr. pišejo, da sodeluje pri »titovskih revijah v Trstu«. Znano pa je, da že dolga leta sploh ne izhaja nobena takšna književna revija v Trstu. Kar se tiče Rebulovega svetovnega nazora je dovolj, da preberemo kako izmed njegovih del, pa si bomo na jasnem, kakšen je pisatelj idejnomoalni svet. Pač pa omenjeni katalog niti z besedico ne omenja neodvisnih revij »Sidra« in »Tokov«, ki ju je Rebul izdal v Trstu skupno z nekaterimi drugimi tukajšnjimi književniki.

O publicistu in kritiku Francu Jezi pravi, da je napisal knjigo, v kateri graja komunistično gospodarsko izkoriščanje v Jugoslaviji. Torej omenjenega časnikarja katalog dejansko prikaže kot protititovca. V isti oznaki pa poudarja, da je Jeza krščansko-socialnih tendenc, ter pristavlja v oklepaju: glej — krščanske socialce. Obrnili smo stran, prečitali oznako krščanskih socialcev ter ugotovili, da jih pisec označuje kot »filotitovce«. Na podlagi vseh teh oznak si normalen človek napravi naslednji za-

Staro in novo

V mestu Leh, ki je glavni kraj indijske transhimalajske pokrajine Ladakh, je nastal danes teden pravcati poplah. Staro in mlado, vse je bežalo s cest, se zapiralo v hiše ali plezalo na drevesa, ko se je iz doline zaslislalo močno bučanje in se je na novo speljani cesti dvigal oblak prahu. Kaj je bilo? Prihajala je kolona avtomobilov. Tega vozila pa gorski prebivalci še niso nikoli videli. Zdaj se mu bodo morali privaditi, ker so skozi naselje zgradili vojaško cesto do tibetanske meje.

V mestecu Ranglej v Združenih državah so pa prebivalci zbežali iz neke dvorane pred drugo bolj moderno iznajdbo. Paničen strah jih je zajel, ko so v dvorano prikorakali velikani, visoki po štiri metre. Groza se je poglela, ko je napovedovalec pojasnil, da so velikani le roboti, mehnični ljudje, ki popolnoma posnemajo človeški videz in vedenje.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 14. avgusta, **nedelja**: Demetrij, Anastazija
- 15. avgusta, **ponedeljek**: Veliki šmaren
- 16. avgusta, **torek**: Rok
- 17. avgusta, **sreda**: Radivoj, Hijacint
- 18. avgusta, **četrtek**: Helena
- 19. avgusta, **petek**: Marijan
- 20. avgusta, **sobota**: Bernard
- 21. avgusta, **nedelja**: Ivana
- 22. avgusta, **ponedeljek**: Timotej
- 23. avgusta, **torek**: Filip
- 24. avgusta, **sreda**: Jernej
- 25. avgusta, **četrtek**: Ludvik
- 26. avgusta, **petek**: Aleksander
- 27. avgusta, **sobota**: Zlatko

ključek: Publicist Jeza je protititovec in filotitovec hkrati. Sodbo o takšnem pisanju, ki bije v obraz najosnovnejšemu zakonu logike, prepuščamo bralcem.

Med tolikimi slovenskimi osebnostmi, ki jih katalog našteva, pa zaman iščemo ime uglednega slovenskega teologa in verskega pisatelja dr. Jakoba Ukmarja. Po vsem tem, kar so sestavljalci napisali, mislimo, da so prav ravnali, da so njegovo ime izpustili. Kajti nepopravljivo napako bi zagrešili, če bi se tudi te osebnosti lotili s svojimi pristranskimi prijemi.

Zdi se nam odveč in smešno, da bi nadaljevali z izpodbijanjem netočnih, tendenčnih in nesmiselnih trditev, s katerimi je tako bogato založen omenjeni katalog. Takšno pisanje je samo očiten dokaz, do kakšnih smešnih absurdov lahko pripelje brezvestno žongliranje s pridevki, kakor sta »filotitovec« in »protititovec«.

ZASTRUPLEVALCI SOZITJA

Zato pustimo ob stran te nesrečne oznake ter skušajmo raje preučiti vprašanje: zakaj se je iz prikaza, ki je po avtorjevi zamisli imel morda popolnoma dober namen, izrodila pravcata publicistična nakaza?

Po našem mnenju so razlogi naslednji:

1. Pisec bi se bil moral pred objavo članka obširneje in temeljiteje seznaniti ter poglobiti v tukajšnjo slovensko stvarnost.

2. Za vse podatke, ki jih navaja v oznakah, bi se bil moral obrniti neposredno na same prizadete organizacije, ustanove in osebe ter

3. v nobenem primeru bi si za svoje sodelavce ne smel izbrati oseb, katerih poročila sumljivo zavdajajo po zloglasnih »prijavah«, ki so jih pod bivšo neslavno fašistično dobo sestavljali za razne več ali manj javne ustanove — k sreči maloštevilni — konfidenti, do katerih ni moglo naše ljudstvo čutiti drugega kakor globok prezir in neomejen gnus. Takšne osebe s svojim brezvestnim ravnanjem zastrupljajo sožitje med tu živečo slovensko manjšino in italijansko večino, kvarijo dobre sosedske odnose med italijansko in jugoslovansko državo ter povzročajo ogromno gorja posameznikom, družinam, skupnostim ter obema narodoma, ki si ne želita drugega, kakor da si v mirnem sožitju kujeta boljše gnotno in duhovno bodočnost.

Prepričani smo, da bo Guido Botteri upošteval naše nasvete ter v kratkem objavil nov popravljen in izpopolnjen katalog, ki bo v skladu z nedavno ugledno tradicijo tržaške revije, v kateri sodeluje.

Ameriški turisti

Iz Amerike je prišlo po vojni na obisk v Evropo pet milijonov turistov. Prihajalo bi jih še več, če bi imeli po več kot en mesec dni dopusta. Vendar se nekateri vračajo tudi po dvakrat na leto. Statistike kažejo, da se največ ameriških turistov ustavlja v Nemčiji in v Italiji.

Letalska družba Alitalia je uredila med Rimom in Dunajem 11 tedenskih zračnih zvez, da omogoči turistom ugodnejšo pot. Vendar se večina imovitejših tujcev pripelje z lastnimi vozili.

Spor med Ameriko in Kubo se zaostruje

Na zborovanju ob zaključku kongresa latinsko - ameriške mladine, ki je bil pred dnevi na Kubi, je diktator Fidel Castro sporočil, da je njegova vlada sprejela enega svojih najkorenitejših ukrepov glede Združenih držav. Pred 50 tisoč glav množico je namreč prebral odlok o zaplembi vseh ameriških gospodarskih podjetij na Kubi.

To je hud gospodarski udarec, ker so ameriška podjetja imela v svojih rokah vse ključne postojanke na Kubi. Njihov je bil telefon, večina elektrarn, večji del trgovine z nafto, 36 velikih sladkornih tovarn. Mogočna družba United Fruit pa obvladuje vse plantaže banan in tropskega sadja.

Vse zaplenjeno premoženje znaša okrog 500 milijard lir. Castro je obljubil, da bo prizadete družbe oškodoval z obveznicami, ki pa bodo zapadle šele čez pol stoletja in bodo prinašale le dva odstotka obresti.

Castrova vlada je izdala omenjeni odlok, ker se je s tem hotela maščevati Ameriki, ki je bila sklenila močno skrčiti uvoz ku-

banskega sladkorja. Kubansko - ameriški spor pa je omogočil Sovjetski zvezi, da je prvič v zgodovini razširila svoj vpliv na Srednjo Ameriko, kjer so doslej nemoteno gospodovale ZDA.

Združene države ne bodo mirno prenesle tega udarca. Odpor se je pojavil tudi med cerkvenimi krogi. Havanski nadškof je izdal pastirsko pismo »proti vedno bolj prodirajočemu komunizmu«. V neki cerkvi je pri branju pisma prišlo celo do izgrediv.

Razgovori v Bonnu

V sredo je prišel v Bonn angleški prvi minister Mac Millan na politični razgovor s kanclerjem Adenauerjem. V Londonu trdijo, da bo imel sestanek velik vpliv na bodoči politični razvoj Evrope. Državnika sta se razgovarjala o odnosih med evropskimi državami in o enotno usmerjeni politiki evropskih držav proti Sovjetski zvezi.

Za prvo točko razgovorov je dal pobudo Adenauerjev strah pred vedno bolj velikim vplivom Francije na Skupni evropski trg. Privabil bi rad tudi Anglijo, da bi evropska premogovna in jeklarska skupnost dobila bolj prožno obliko in preprečila hegemonijo ene države.

Na drugi strani so pa tudi sindikati pritiskali na londonsko vlado, naj stopi v gospodarsko skupnost, da ne bodo nemški,

francoski in tudi italijanski proizvodi preplavili angleškega trga. Konkurenca bi pomenila brezposelnost za angleške delavce.

Kar se pa tiče enotno usmerjene politike do Rusije, štejejo Angleži kot svojo zmagajo. Zadnje čase so se začeli bati svoje »splendid isolation« ali sijajne osamljenosti v evropskih dogajanjih. Zdaj pa že prinašajo listi naslove: Evropa ne more naprej brez Velike Britanije.

Med zapadnimi evropskimi državami je že prišlo do tekmovanja, kdo bo nosil prvo zastavo.

Zubelj na Vzhodu

Medtem ko v južnem delu Konga še vedno obstaja nevarnost za hude zapletljajve, je že na drugem koncu sveta izbruhnil nevaren požar. V vzhodno indijski državi Laos so se vstajniki po kratkem boju v torek zjutraj polastili vlade. Oddelek padalcev pod poveljstvom stotnika Kong-Leja je zasedel skoro brez boja vladna poslopja v mestu Vientiane. Kralj Savang in večina ministrov je zbežala v staro prestolnico Luang - Prabang. Poveljstvo upornikov pošilja po radiu pozive, naj bo ljudstvo mirno. Proglašeno je obsedno stanje. Vzroki državljanske vojne, ki grozi, da bo potegnila v vrtnec vso Zadnjo Indijo, se gajo daleč nazaj.

Država Laos je dosegla leta 1949 samostojnost v okviru Francoske skupnosti. Štiri leta kasneje so severni del kraljevine zasedle uporniške čete, ki so dobivale pomoč iz Kitajske in iz sosednega Vietmina. So-

Sporni spomenik

Spomenik namenjen bolj legionarju kot pesniku D'Annunziu je dvignil v občinskem svetu v Ronkah precej prahu. Kot smo že poročali, se je občinski svet uprl načrtu, ki ga je predložil poseben odbor »Legione del Vittoriale«. Ker se niso mogli sporazumeti za prostor v občini, je stavbna komisija odobrila prejšnji teden nov predlog. Spomenik bodo postavili na meji med občinama Tržič in Ronki. To je prav tisti prostor, kjer so se zbrali legionarji za pohod na Reko. S to salomonsko razsodbo glede prostora na meji dveh občin so se baje duhovi pomirili.

Steber, ki bo visok 12 metrov, bodo slovesno odkrili 4. novembra s posebno slovesnostjo, ki bo nosila samo politični pečat in nobenega kulturnega.

OBVESTILO

Naročnike in bralce obveščamo, da zaradi običajnih poletnih počitnic prihodnja številka Novega lista ne izide v četrtek, 18. t. m., temveč en teden kasneje, to je 25. avgusta.

Slovenska kuhinja na Krasu (linorez) — A. Černigoj

vražnosti so prenehale leta 1954 in se je država zopet združila. Medsebojne borbe pa še niso končale. Zmedo je še povečal prestolonaslednik, ki je zbežal na sever k partizanom. Spor med vlado in med enim delom vojske se je poglobil. V ozadju nemirov je pa odpor proti ameriškemu vplivu. Zato tudi komunistične vlade vzhodne Azije podpirajo odpor proti kraljevi vladi.

Vse kaže, da bo v Laosu nastal drugi Kongo.

ZAMENJANA POJEDINA

Družba maturantov je bila povabljenja v Berlin. Po ogledu velike tovarne so jih povabili tudi na zakusko. Mislite si veselje študentov, ki so pričakovali le klobasice s krompirjevo solato, ko so jih začeli gostiti kot na ženitnini. Hiteli so pospravljati dobrote, kar se je dalo; saj je pa bil zadnji čas, ker se je pri črni kavi pojavilo številno odposlanstvo, povabljenega na ogled tovarne iz neke tuje države. Njim je bila namenjena pojedina, a so se morali to pot zadovoljiti s študentsko zakusko.

• Izšla je druga letošnja številka furlanske revije »Sot la nape«, ki jo izdaja Furlansko jezikoslovno društvo. Furlanski jezik vzbuja vedno večje zanimanje pri evropskih jezikoslovcih.

S Tržaškega

Pobude Ustanove za tujski promet

Urad za tujski promet v Trstu je poskrbel, da so se že konec prejšnjega meseca pričeli prirejati v nekaterih lokalih v Devinu in Sosljanu večerni koncerti. S tem skuša omenjeni urad nuditi tujcem, ki letujejo ob naši obali, nekaj razvedrila in zabave. Pobuda je sicer hvale vredna, a to je odločno premalo, če hočemo, da naši kraji postanejo čedalje bolj privlačni zlasti za inozemske turiste.

Poleg koncertov v gostinskih obratih je Urad za tujski promet priredil prejšnji teden »koncert na morju«. Iz Trsta so pripule tri manjše motorne ladje in se ustavile na odprtem morju nedaleč od devinskega grada. Iz devinskega in sosljanskega pristanišča bi morale ribiške in druge barke voziti goste do že omenjenih ladij, kjer je bilo tudi poskrbljeno za pijačo in jedajo, vendar prireditelji ni uspela, kot so organizatorji pričakovali. Gostov je namreč bilo zelo malo. Nekoliko je temu bilo krivo slabo vreme, še bolj pa dejstvo, da je za prireditelje malokdo vedel. Vtis imamo, da je bilo vse nekam preveč v naglici in površno pripravljeno.

Letošnja sezona je na splošno slabša od lanske, čeprav je po podatkih pristojnih uradov število gostov nekoliko večje. Opaziti pa je, da se letos turisti tu ustavljajo le nekaj dni ali samo nekaj ur in da se nato odpeljejo drugam, največ v Jugoslavijo. Takšen promet pa je malo donosen. Tudi iz tega vidimo, kako je nujno potrebna organizacija, ki bo skrbela za boljšo propagando naših krajev v inozemstvu.

Zgonik:

NOVA ŠOLA KMALU OPREMLJENA

Tehnični urad iz Trsta je pred kratkim izročil občinski upravi novo šolsko poslopje v Zgoniku. Županstvo je medtem že naredilo vse, kar je potrebno, da se šola opremi. Poslopje ima šest učilnic, šolsko kuhinjo in stanovanje za slugo. Za opremo bo občina potrošila 1 milijon lir. Dela so že v teku, tako da se bo pouk lahko jeseni začel v novi stavbi.

Staro šolsko poslopje pa nameravajo tako preurediti, da bosta v njem dve stanovanji. Pri dodeljevanju stanovanj bodo imeli prednost učitelji. Občina ima za ta dela na razpolago 3 milijone in pol. Pričakujejo, da bo Tehnični urad dal ta dela v kratkem na dražbo.

Čeprav je novo šolsko poslopje dokončano, še danes ne vemo, ali obstaja upanje, da bodo oblastva privolila, da se v tej stavbi ustanovi tudi kmetijska šola. O tem vprašanju smo že večkrat pisali in se ne bomo zato danes ponavljali. Prav pa bi bilo, če bi občina spet posredovala pri oblastvih, da se ugotovi, ali se je zadeva premaknila z mrtve točke.

Sempolaj:

PRERANA SMRT

V soboto so na pokopališču v Sempolaju zagrebli telesne ostanke 21-letnega Petra Škrka, ki je postal žrtev hude prometne nesreče na cesti med Nabrežino in Sv. Križem. Nesrečni mladenič se je z 18-letnim

prijateljem Štubeljcem Milanom vračal z motornim kolesom z dela v Trstu, ko je iz doslej še neznanih vzrokov z vso silo tresčil ob obcestni zid in električni drog ter bil na mestu mrtev. Njegov spremljevalec pa je bil hudo ranjen in se sedaj zdravi v tržaški bolnišnici.

Na zadnji poti je mladeniča spremljala ogromna množica zlasti sovrstnikov iz bližnjih in daljnih vasi. Cerkvene žalne obrede je opravil nabrežinski župnik g. Rejc, ob grobu pa je pevski zbor zapel nekaj žalostink. Ko so na krsto začele padati prve pesti zemlje, mnogi niso znali zadrževati svoje bolesti in marsikateremu so se zsolzile oči.

Žalost družine in pogrebcev je bila toliko večja, ker bi se pokojnik moral v kratkem poročiti z dekletom iz sosednega Prečnika. Naj bo prerano umrlemu mladeniču lahka domača zemlja. Vsem sorodnikom pa izrekamo globoko sožalje.

Cerovlje:

NOVO ŠOLSKO POSLOPJE DOKONČANO

Zadnji teden je občinska uprava prevzela v svojo oskrbo novo šolsko poslopje v Cerovljah. Stavba se nahaja v borovem gozdiču ob cesti Sosljan - Mavhinje, in je oddaljena od vasi okrog 400 m. Šola ima tri učilnice, zbornico za učitelje ter majhno stanovanje za slugo. Za zgradnjo so potrošili 12 milijonov, ki so bili občini nakazani v enem izmed gospodarskih načrtov. Županstvo je medtem že nakazalo sredstva za šolsko opremo, tako da bo poslopje lahko pričelo služiti svojemu namenu v prihodnjem šolskem letu.

Mačkovlje:

KONČNO BODO ODPRLI VRTEC

Pred dnevi se je na dolinskem županstvu zglasila komisija Ustanove otroških vrtcev iz Trsta ter naročila, naj občina dà na razpolago eno učilnico v šolskem poslopiju v Mačkovljah, češ da se bo oktobra v tej vasi odprl otroški vrtec. Kot smo pozneje zvedeli, so šolska oblastva končno ugodila zahtevi in želji staršev iz Mačkovelj in Prebenega, ki že dolga leta prosijo za otroški vrtec. Obiskovalo ga bo okrog 20 otrok iz omenjenih vasi.

KMEČKI TABOR NA OPCINAH

Kmetijska zadruga iz Trsta bo tudi letos priredila svoj tradicionalni Kmečki tabor na Opčinah. Prireditelji se prične v soboto, 13. avgusta, ob 17. uri v prostorih Prosvetnega doma. Tabor obsega razstavo raznih kmetijskih strojev, poljskega orodja, semen, umetnih gnojil in najrazličnejših krmil. Razstava bo odprta tri dni. Na sporedu je tudi predvajanje kratkometražnih filmov o kmetijstvu, nastop dolinske godbe in ples.

† FRANCE FRANKE

V Oseku na Vipavskem so pred tremi tedni položili k večnemu počitku telesne ostanke 86-letnega župnika Franceta Franketa.

Pokojnik se je rodil v Stopičah na Dolenskem, bogoslovne nauke pa je dovršil

v Gorici, kjer ga je leta 1898 posvetil v duhovnika kardinal Missia.

Že leta 1901 je prevzel faro v Oseku, kjer je tudi umrl kot upokojen župnik. Zadnja štiri leta in pol ga je popolna ohromelost priklenila na posteljo. Njegova sestra ga je morala ves ta čas pitati kot otroka, njegov cerkovnik pa ga je vsak dan dvigal s postelje.

Pod vodstvom novega župnika so mu hvaležni farani pripravili zares veličasten pogreb, ki se ga je udeležila ogromna množica ljudi in okrog 50 njegovih duhovnih sobratov.

Mašo zadušnico je daroval črniški dekan, ki se je od pokojnika tudi poslovil z lepim govorom.

Naj bo Bog svojemu zvestemu služabniku bogat plačnik. Sorodnikom in oreškim vernikom pa izrekamo globoko sožalje.

Beneška Slovenija -

IZ CEDADA

Že običajni tridnevni festival na Nadiži, ki se je pričel v soboto, 30. julija, in se zaključil v ponedeljek, 1. avgusta, je mnogo bolje uspel kot lani. Saj je izredno lepo vreme kar samo gnalo zlasti mladino v čarobni svet raznobarnih lučic, reflektorjev in umetnih ognjev.

Pri letošnji kulturno - zabavni prireditvi so sodelovali tudi priznani pevci italijanske RAI - TV.

Njihov nastop je občinstvu jako ugajal. Še posebno ga je navdušilo petje pevskega zbora iz Doline Aoste.

Udeležba je bila nepričakovano obilna in prireditelji so si od veselja meli roke, ko so preštevali prejemke.

ŠEMPETER SLOVENOV

Čeprav so Beneški Slovenci že po svoji naravi zelo nadarjeni, se njihova bistrost ne more pravilno razvijati in negovati. Glavna ovira zdravemu duševnemu razvoju našega mladega človeka je v tem, da se njegov normalen in zdrav razvoj prekine že z otroškimi vrtci, ki pri nas rastejo kot gobe po dežju, in z osnovno šolo. Kajti ti dve kulturni ustanovi, ki prinašata mladini drugih narodov zares blagoslov, sta za našo mladino grobokop, ker iztrgata otroka iz družinskega — narodnega okolja in ga nasilno utesnjujeta v novo tuje okolje. Zato naši mladini prirodna bistra pamet prav malo pomaga. Poklicnih šol pri nas sploh nimamo, razen tiste, ki je v Šempetru.

Kako naši mladeniči hrepene po večji poklicni izobrazbi, je pokazal mladi dijak šempeterske poklicne šole Aldo Marinič iz Dolenjega Brda pri Grmeku. Mladenič je bil namreč v tekmi za zidarje najboljši in so ga poslali zato na tekmovanje v Rim, kjer upamo, da bo zmagal. Vsi čestitamo vrlemu mladeniču k njegovemu uspehu. Kako velik napredek bi naša mladina šele dosegla, če bi imela osnovne in poklicne šole, osnovane v narodnem duhu, o tem dovolj očitno govori slovensko šolstvo naših bratov na Goriškem in Tržaškem.

Kdaj bodo vsi pošteni Italijani prisilili oblastva, da odstranijo v naši domačiji velik zločin raznarodovalnega šolstva in da do slovenski narodni manjšini tudi v Beneški Sloveniji tako narodno šolstvo, ki ga

GORISKI OBČINSKI IN POKRAJINSKI ODBOR

V torek prejšnjega tedna je goriški občinski odbor razpravljajal o ministrskem odloku z dne 26. aprila, s katerim je bila Poskusnemu kmetijskemu - kemičnemu zavodu v Gorici ukinjena pravica, da ugotavlja potvorbe kmečkih pridelkov. S to službo se je omenjeni urad bavil že 35 let.

Ta odlok je zelo neumesten in škodljiv, saj je bilo prav ugotavljanje potvorb kmečkih pridelkov glavni posel te ustanove.

Odbor je zato sprejel resolucijo, v kateri izraža nujno potrebo, da ministrstvo svoj odlok ponovno preuči in goriški ustanovi omogoči prejšnje delovanje.

Ta dan je imel sejo tudi pokrajinski odbor. Podpredsednik dr. Polesi je tovariše najprej obvestil, da ministrstvo za delo preučuje ustroj središča za poklicno vzgo-

Kanalska dolina

zahtevajo od vseh in vsepovsod po svetu priznana sodobna vzgojna načela!

Pred nekaj dnevi so odprli v občini Gremek še en obmejni kmečki prehod v kraju Skala. Posluževali se ga bodo lahko le kmetovalci s posebno obmejno izkaznico; z običajno prepustnico ga ne bo mogel nihče prekoračiti. Odprt bo do 19. ure.

VELIKO VERSKO SLAVJE V BRNASU

Za veliki šmaren bodo v naši cerkvi velike verske slovesnosti v spomin na prvo desetletnico kronanja Marije, tolažnice žalostnih. Slovesnosti se bodo začele že v soboto ob 20. uri s slovesno zahvalno pesmijo. V nedeljo bo tudi popoldanska procesija in obnovitev posvečenja Srcu Marijine mu na trgu pred cerkvijo.

Na veliki šmaren, 15. avgusta, pa bo ob 8.30 sv. maša in birmovanje.

S SV. VISARIJ

Prvič, odkar obstaja svetovišarska božja pot, je predzadnji teden imela izrednega romarja. Iz Rima je namreč pripotoval kardinal Larraona, Španec po rodu. Z avtom se je pripeljal do žičnice v Ovčji vasi, ki pa tedaj ni več vozila. Ko so zvedeli, kdo je pozni romar, so ga izjemoma prepeljali na vrh. Kardinal je dalj časa pomolil pred podobo svetovišarske Matere, si ogledal razprodajalnice razglednic in spominčkov, jih nekaj kupil in se vrnil z žičnico v dolino.

Kardinal Larraona je najvišji cerkveni dostojanstvenik, ki je obiskal našo božjo pot.

DVE SMRTI V RAJBLJU

Sredi prejšnjega meseca smo položili k večnemu počitku telesne ostanke našega najstarejšega vaščana 85-letnega rudarja v pokoju Vencija Simona. V našem rudniku je pokojnik delal nad 40 let.

V soboto, 30. julija, pa je bil pogreb 58-letnega Viktorja Monaia, ki se je hudo poškodoval pri prometni nesreči. Ko se je vozil na motornem kolesu proti Trbižu, se je zaletel ob obcestni kamen in obležal hudo ranjen na tleh. Pozneje pa je poškodbam podlegel.

Obema pokojnikoma naj sveti večna luč. Njunim preostalim naj gre naše iskreno sožalje.

jo v Gradiški (INAPLi), kar naj zagotovi njegovo nemoteno delovanje. To zagotovilo je bilo potrebno, ker se je že govorilo, da bodo ustanovo ukinili.

Odbor je nadalje odobril izplačilo 77 tisoč lir za učila za znanstveni licej v Gorici.

Izid dražbe z dne 18. julija je odločil, da bo goriško podjetje Bruno Olivieri preskrbelo opremo za novo sejno dvorano pokrajinskega sveta in za dvorano upravnega odbora. Oprema bo stala en milijon in 600 tisoč lir.

IZ PODGORE

V torek prejšnjega tedna je pri prometni nesreči na cesti Beograd - Zagreb zgubil življenje 34-letni domačin Jožef Bregant, šofer pri znanem goriškem avtoprevoznem podjetju »La Goriziana«.

Pokojnik se je pri Sremski Mitrovici zaletel s tovornikom v prikolico ustavljenega jugoslovanskega kamiona, pod katerim je ležal šofer, ki je popravljajal neko okvaro. Trčenje je bilo tako hudo, da je povzročilo smrt obeh šoferjev.

Bregantovo truplo so v petek prepeljali v mrtvašnico na podgorskem pokopališču.

Po žalnem obredu v cerkvi je dolg sprevod spet krenil na pokopališče, kjer so krsto položili v grob. Pogreba se je udeležila velika množica vaščanov ter mnogi pokojnikovi poklicni tovariši.

Nekaj dni prej pa smo Podgorci žalovali zaradi smrtne nesreče, ki se je zgodila v rudniku v Johannesburgu (Južna Afrika), kjer je zgubil življenje 25-letni domačin Margerita Robert. V Afriko se je izselil že pred leti.

Naj obema mladeničema sveti večna luč. Hudo prizadetima družinama izrekamo vaščani globoko sožalje, ki se mu pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

IZ DOBERDOBA

Naša občinska uprava je spoznala, da šolski prostori v Doberdolu in Dolu ne zadostujejo potrebam. V naši vasi potrebujemo dve ali tri nove učilnice, v šolskem poslopju v Dolu pa je treba urediti obednico in kuhinjo. Načrt za povečanje šolskih prostorov, je že odobrilo Šolsko skrbništvo v Gorici.

Pred nedolгим je županstvo dostavilo omenjeni načrt pristojnemu ministrstvu in zaprosilo za sredstva, s katerimi naj se dela izvedejo. Načrt predvideva izdatek 27 milijonov lir.

IZ SOVODENJ

Pred nekaj dnevi so nehali polagati asfalt na vso cesto od Rubij do Gabrij. V zadnjih dneh pa so uredili tudi cestišče preko mostu čez Vipavo. Tako je sedaj naša glavna prometna žila znatno izboljšana in bo lahko počakala na dokončno popolno ureditev, ko bo prišla čez nekaj let pod pokrajinsko upravo.

IZ STANDREŽA

V četrtek predpreteklega tedna smo pokopali telesne ostanke 65-letne domačinke Marije Nanut, ki je umrla v goriški bolnici.

Pokojnica je bila dobra mati in zavedna slovenska žena. Odkar jo je lani zadela

Iz Goriške

kap, se ni več opomogla. Pač pa se je nje-no stanje v zadnjem času še poslabšalo, da so jo morali prepeljati v goriško bolnico, kjer je končala svoje truda polno življenje. Saj je s trdim delom preživljala svoje otroke in je vrh tega še zgodaj odovela.

Naj pokojnici sveti večna luč. Užaloščeni družini izrekamo vaščani toplo sožalje.

SE ENA ZLATA MASA

V nedeljo je v goriški stolnici daroval zlato mašo msgr. Hektor Carlet, ki je bil posvečen v duhovnika 25. julija 1910.

Slavljenec se je rodil v Aiellu 1886. leta. Njegov oče je bil Furlan, mati pa Slovenka iz Vipolže. Ker je bilo v družini veliko otrok, so malega Hektorja poslali k stari materi v Vipolže. Tu je živel z vaškimi otroki, obiskoval slovensko osnovno šolo in se popolnoma naučil slovenskega jezika. Po novi maši je zato lahko z uspehom pastiroval najprej v Ročinju in nato v Srednjem. Po smrti nepozabnega msgr. Arka je bil več let tudi dekan v Idriji. Leta 1943 je bil premeščen v slavni Oglej, kjer je ostal do 1955. leta, ko ga je nadškof imenoval za kanonika goriškega kapitlja.

Kakor smo videli, je slavljenec uspešno služboval tako med Slovenci kot med Italijani in je bil do vseh pravičen. A prav zato mu niso bili naklonjeni italijanski nacionalistični krogi, ki so uspeli, da je bil takoj po prvi svetovni vojni premeščen s Placute, kjer je kot župnik pozidal v vojni porušeno cerkev.

V nedeljo je po evangeliju v vsej skromnosti kratko orisal svoje 50-letno delovanje, krepkeje pa je vernikom razložil poslanstvo katoliškega duhovnika.

Zatem je slavljenec v imenu kapitlja čestital prošt msgr. Soranzo in prebral brzojavki nadškofa msgr. Ambrosija in kardinala Tardinija, ki je slavljenec čestital v imenu sv. očeta.

Čestitkam in voščilom se pridružujejo tudi njegovi slovenski prijatelji in znanci.

SMRT SLOVENSKEGA TRGOVCA

Goriške Slovence je v nedeljo globoko pretresla vest, da je v novi goriški bolnici umrl od vseh spoštovani slovenski trgovec Nande Rolih. Bolestni občutek nad to vestjo je bil še toliko večji, ker smo Goričani komaj pred dobrim mesecem položili k večnemu počitku telesne ostanke njegovega sina Petra, ki je bil žrtev prometne nesreče v Furlaniji. Sinove smrti pokojnik ni mogel preboleti; ta žalost sicer ni bila edini vzrok njegove smrti, ker je bil že prej bolan, a jo je prav gotovo pospešila.

Pokojnik je bil zares dober človek, posebno še vzoren oče in mož; več let je bil tudi predsednik Slovenskega planinskega društva v Gorici.

V ponedeljek smo pokojnikove telesne ostanke položili po veličastnem cerkvenem obredu v cerkvi na Placuti, ki se ga je udeležila ogromna množica goriških Slovencev pa tudi precej Italijanov, k večnemu počitku na goriškem pokopališču.

Naj bo pokojniku Stvarnik dober sodnik in njegovemu duhu naj sveti večna luč. Užaloščeni ženi in sinu izrekamo globoko sožalje.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Uradna in neuradna dvojezičnost

Dvojezičnost je izraz, ki naši manjšini veliko pomeni, morda več, kot pa je dejansko zapopadeno v njem. Mnogim je postala nekak simbol naših manjšinskih pravic in enakopravnosti.

Zadobila pa je tudi prav zaradi tega nekak uraden prizvok. Dvojezičnost nam pomeni pravico, ki jo terjamo od italijanske države za našo manjšino. Pri tem pa pozabljamo, da je dvojezičnost odvisna tudi od nas samih. Uradna dvojezičnost: to naj bi bili napisi krajev, napisi na šolah in občinskih uradih, prevodi uradnih aktov in podobno. Naša resnična volja po dvojezičnosti pa naj bi se izražala tudi v zasebni pobudi, v dvojezičnih napisih na trgovinah, gostilnah, kavarinah in drugih javnih lokalih, ki so v rokah Slovencev. Če pa sodimo po tem, nam je dvojezičnosti kaj malo mar.

Celo v predmestjih in v okoliških vaseh, kjer smo Slovenci v večini, je slovenskih napisov mnogo manj kot italijanskih. Ponokod uporabijo prvo priložnost kakega pleskanja, da »pozabijo« napravit tudi slovenski napis. Poznamo gostinske lokale, kjer je pridružena italijanskemu napisu nekaka spačenka »Restaurant«, samo da jim ni bilo treba izobesiti napisa v slovenščini.

Ko gledamo množico tujih, zlasti avstrijskih, nemških, švicarskih in francoskih turistov, ki te dni obiskujejo naše mesto in ne pozabijo na krajši izlet na Kras, se sprašujemo, če imajo sploh priložnost opaziti, da so stopili v jezikovno območje slovenske manjšine? Dvomimo, ker le malo napisov na javnih lokalih opozarja na to. S tem sami sebe zanikamo in zatajujemo pred svetom.

Dvojezičnost mora biti nekaj, kar nam italijanska državna oblast lahko le **potrdi** oziroma **sankcionira**, ne more pa nam te pravice šele **ustvariti**. Dvojezičnost mora biti že prej tu, zanjo iščemo le pravico uradnega priznanja. Dejansko pa vsi nekačo čakamo, da nam jo Italija ustvari in prinese na krožnik. Ali bi morda v takem primeru slovenski lastniki barov in trgovin le opremili svoje lokale s slovenskimi napismi?

Dvojezičnost bi se morala kazati tudi v ljubezni do slovenskih družinskih imen. Tako pa se do-

gaja, da nosi ogromna večina naših ljudi poitalijancene priimke, ne da bi jim bilo zaradi tega kot Slovencev količkaj nerodno. Vsak dan beremo kakšno stokanje nad (resničnimi) krivicami, ki nam jih je storil fašizem, pri tem pa je ravno poprava poitalijančenih imen v prvotno obliko ena izmed fašističnih krivic, ki jo je danes najlaže popraviti. To je odvisno le od tistega, ki tak priimek nosi. Ni treba drugega, kot da se odloči in napiše vlogo za popravo priimka v slovensko obliko. A koliko jih to stori? Celotiste, ki objavljajo članke o fašističnih krivicah, ni sram, da se podpišejo pod svoje stokanje s popačenim imenom.

Nedvomno bi bilo lepo, če bi se Italija končno odločila in izpolnila obveznosti glede dvojezičnosti v uradnem poslovanju z našo manjšino. Še lepše pa bi bilo, če bi se mi sami odločili in uvedli dvojezičnost tam, kjer nam je nihče ne brani, v naših lastnih domovih, v lokalih, ki so naša last, in predvsem v naših imenih.

Tako pa doživljamo žalostne vzglede, da si celo mnogi izmed političnih voditeljev naše manjšine (ne glede na stranke) oportunistično ohranjajo poitalijancene oblike svojih imen. Isto velja za nekatere naše umetnike, pisatelje in druge kulturne delavce. Slovenci so samo zasebno, v slovenskem krogu. V javnosti hočejo veljati za italijanske ali vsaj italijansko-tržaške umetnike. Treba je pogledati le v telefonski imenik, pa skoraj ne spoznamo imen ljudi, katera dan za dnem srečujemo v našem tisku ali slišimo v radiu v slovenski obliki. Kdo jih sliši, da jih ne poslovenijo nazaj in dajo dober vzgled še drugim? Manj stokanja in več odločnosti ter poguma.

M. Z.

Posmrtno delo

Založnik Vallecchi je izdal te dni novo delo pisatelja Curzia Malaparteja, ki je umrl pred tremi leti po povratku iz Kitajske. Knjiga »L'inglese nel paradiso« je svojevrsten psihološki potopisni oris Anglije in prebivalcev. V živahnem in polemičnem slogu opisuje v prvem delu zemljo, navade, kraje in ljudi, kakor jih človek vidi »z golim očesom«. Šaljivi ton se v drugem delu, naslovljenem »Kristus ne pozna canterburyskega nadškofa« spremeni v resno, celo otožno razmišljanje o vprašanih, ki izvirajo iz angleške duševnosti.

Višek doseže v tretjem delu »Umetnost postati Anglež«, kjer se pokaže realistični, patetični in polemični Malaparte, ki bo izzval gotovo tudi dosti nasprotnih sodb.

KULTURNE VESTI

• Iz pariške galerije Maeght so odnesli tatovi 7 slik, in sicer 5 Braquovih in 2 Chagallovi. Vredne so 70 milijonov starih frankov.

• V veronski rimski areni so uprizorili Verdijevo opero »Aida« v razkošni režiji. Dirigiral je Gianandrea Gavazzeni. Veronska poletna operna sezona se je nadaljevala prejšnji teden z »Deklico z zahoda«.

• V mestu Beaulieu v Hampshiru v Angliji so priredili festival jazz glasbe, a že prvi večer je mlado občinstvo tako podivjalo, da so morali koncert skrajšati in so glasbeniki komaj ušli iz dvorane. Mlada »publika« je celo prevrnila napravo za radijski prenos.

• V Parizu se je začel 1. avgusta VI. mednarodni kongres za antropološke in etnološke vede. Trajal je do 6. avgusta. Udeležilo se ga je 1.100 učenjakov iz 63 držav.

• Predsednik Italijanske republike Gronchi je odlikoval ravnatelja obeh Tržaških radijskih postaj, ing. Guida Candussija, s komendo reda za usluge za republiko.

• V Münchenu je umrl nekdanji slavni nemški filmski igralec Hans Albers. Star je bil 69 let.

Ob uzakonjevanju slovenskih šol

Dosti se je že govorilo in pisalo o uzakonitvi slovenskih ljudskih in srednjih šol v Italiji. Zadnji mesec, zlasti po nastopu Fanfanijeve vlade, se je zvedelo, da je vlada pripravila zakonski osnutek, ki da bo v nekaj dneh predložen poslanski zbornici. Določeni krogi, nekatera glasila so že pisala o tem dejstvu kot o veliki pridobitvi. Nekateri so si celo prisvajali zasluge, češ da se je pod njihovim vplivom vlada zganila.

Nihče pa ni znal ali hotel javno objasniti, kaj vsebuje vladni predlog. Zato čutimo za svojo dolžnost, da našo in vso slovensko javnost poučimo, v čem obstaja vladni predlog, da si ne bomo delali utvar nehote ali iz kakih političnih razlogov.

Načelno najprej ugotavljamo, da zadnji ukrep pomeni veliko pridobitev za manjšino, ker vlada sama čuti nujnost, da se zanima za uzakonitev slovenskih šol v Italiji. Če izvzamemo zloglasnega Gentileja in fašizem, ki je našo šolo do temeljev zrušil, so po letu 1952 samo posamezne stranke, in še to na pobude in prošnje naše manjšine, postavile predloge za uzakonitev.

Obenem se je pojavil tudi minister Rossi s svojim osnutkom, ki bi manjšinsko šolstvo le ohromil, ne pa postavil na trdne temelje. Stremljenje, da se slovenske šole v Italiji uzakonijo, je brez vsakega dvoma nujno potrebno.

Načelno pa moramo pibiti, da nam ne gre za golo uzakonitev, ampak za pravilno uzakonitev. Do tega zaključka nas je privedla proučitev poluradnega in ne še uradnega vladnega osnutka, katerega smo imeli možnost dobiti na vpogled.

Najprej moramo obvestiti javnost, da vladni predlog ni še, kot je parlamentarni običaj, niti natiskan niti razdeljen v zbornici. To se bo zgodilo šele po poslanskih počitnicah.

Se bolj važna je pa načelna ugotovitev, da poluradni osnutek še vedno dela razliko med Trstom in Gorico in o kakih šolah v Beneški Sloveniji sploh ne govori!

Slovenska manjšina v Italiji je ena! Njeno šolstvo mora tudi biti enotno!

Zato odklanjamo tako uzakonitev, ki bi enemu delu naše manjšine prizadela krivico.

Dalje: v tipkanem osnutku niso upoštevana važni popravki in predlogi naših predstavnikov in organizacij. Predlog govori o slovenskih šolah »in aggiunta« (dodatno) k italijanskim. Kako naj si to tolmačimo?

Odpira vrata neslovenskim učnim močem na slovensko šolo. Ne raztegne prehodnega staleža tudi na Goriško; nadzorno osebje ni točno obeleženo; o natečajih, ki bi se morali vršiti pred slovenščine popolnoma zmožno komisijo in v materinem jeziku, saj gre za slovenske šole in za posebni stalež samo za slovenske šole, ni govora.

Tu smo našli samo nekatere pomanjkljivosti, a že te zadostujejo, da se s takim osnutkom ne moremo strinjati!

Upamo, da se bodo v šesti komisiji ali še bolje v zbornici našli pametni možje, ki bodo priznali, da mora uzakonitev dati podlago za rast in razvoj naših šol, ne pa samo golo priznanje in zidanje na pesek! Bolje tako kot sedaj, kakor pa polovičarstvo!

O vprašanju bomo obširneje poročali, ko bo zakonski osnutek uradno objavljen.

Goriška revija

Obzornik »Studi goriziani«, ki je izšel v 27. snopiču, je postal prava goriška zgodovinsko-geografska revija. Nadomestuje pravzaprav vse podobne revije, ki so včasih izhajale od Trsta do Vidma, in jih danes ni več. Nekoč je Archeografo Triestino veljal za primer znanstvenega časopisa italijanskih kulturnih krogov v Primorju. Danes ga, žal, ni več. Ali primanjkuje delavcev ali sredstev? Bržkone velja prvi vzrok.

Pri goriških »Studi goriziani« se je še ohranil stari krog dopisnikov, ki pa tudi počasi izumira.

V pravkar izišli številki beremo posmrtni uvodnik o folklornem goriškem pesniku Dolfo Carrari. Ostali članki segajo po večini na področje zgodovinske biografije. Mario Cossar razpravlja o podgorskem grofu Sigismundu Attems in njegovem kulturnem udejstvovanju. Slične vrste je Huguesova razprava o goriški rodbini Catinelli in Manzini-jeva o prvem bibliotekarju v Gorici Dominiku della Bona.

Slikar Fulvio Monai prikazuje našega rojaka iz Stanjele arhitekta Maksimilijana Fabijana in vrednoti njegov umetniški vpliv na stavbarstvo v Primorju in drugod. Valdemarin se je s svojo priznano akribijo lotil vprašanja o bivanju svetega Antona na Starem trgu v Gorici.

Drugačne narave sta dve drugi razpravi, sad dveh mlajših sotrudičnikov. Sergio Tavano prinaša natančne podatke o arheoloških izkopavanjih pri Brazzanu. Najbolj obsežna pa je študija, oziroma doktorska disertacija Ileana Ferlat, profesorice na slovenskih srednjih šolah v Gorici. Na podlagi samostojnih raziskav v goriških Brdih, na obeh straneh meje, je napisala antropogeografsko sliko pokrajine. Zlasti jo zanima tipika selišč s pomočjo katere določuje tudi razne etnične vplive, ki dajejo našim Brdom značilno obeležje. Razprava je bila tudi nagrajena.

GOSPODARSTVO

Priporočljiv sadni izbor

V vseh državah na svetu je sadjarstvo v povojnih letih zelo napredovalo. Zavzelo je namreč večji obseg, ker je bilo urejenih mnogo novih nasadov, med drugim nekaj ogromnih plantaž, pravih industrijskih obratov. Sadjarstvo pa je napredovalo tudi strokovno, tako glede na izbiro sort kot glede na splošno nego, to je od gnojenja in vzgoje do uničevanja živalskih in glivičnih škodljivcev.

Očitno je sadjarstvo oziroma sadje vedno bolj priljubljeno in postaja vedno važnejši del človekove prehrane.

Spodaj navajamo izbor sadnih sort, ki so danes »moderne« in priporočljive, ker so temeljito preizkušene. Ta izbor velja seveda za naše kraje.

Breskve

Za naše kraje, posebno za Goriško, bi bile najprimernejše sorte »Martinis«, ki pa so še vedno pod zaščito in ne pridejo še v poštev za splošno gojenje. Zato se moramo zadovoljiti z drugimi sortami, in sicer:

Med najbolj zgodnjimi sortami breskev sta priporočljivi »majski cvet« (Mayflower, fiore di maggio) in novejša ameriška sorta »springtime«.

Glede na dobo zorenja je zatem na vrsti belomesnati »amsden«, ki zori konec junija — prve dni julija. Ta sorta je pri nas znana že 60 let in jo je v naše kraje zanesel pokojni Voigtlander, ko je bil grajski upravitelj v Braniku (prejšnji Rihenberk na Vipavskem). Ker je bil upravitelj Prus ali Prajs, je dobila breskev ime »prajzovka«.

Sredi julija zoreče breskve predstavlja danes belomesnata »Charles Ingouf«, ki postaja vedno bolj priljubljena. Tej bi sledila v Italiji vzgojena sorta »Sant'Anna Balducci«, ki je belomesnata. Istočasno zori tudi rumenomesnata »South Haven«, nekaj dni pozneje tudi rumenomesnata in zelo razširjena sorta zgodnja »Elberta«.

Nato sledita dve sorti »Hale«, in sicer zgodnja (Early H.), ki zori prve dni avgusta, in navadna, ki zori 2 do 3 tedne pozneje. Obe sta rumenomesnate. Poznejših sort breskev ne kaže gojiti, ker zračenja na trgu prevladovata grozdje, ki kraljuje vse do konca novembra.

V zadnjem času se v Italiji zelo širijo sorte breskev, ki jih je vzgojil prof. Morettini in ki so po zorenju razvrščene od konca junija do srede avgusta.

Breskve sadimo danes na splošno na razdaljo 5 1/2 x 5 1/2 m. Najbolj priljubljena in, kot se zdi, tudi najprimernejša oblika krone je trirogata čaša. V zadnjih letih so sicer začeli vzgajati breskve v obliki špalirjev, a to obliko že opuščajo, ker je primerna le za posebne prostore (ob zidovih in mejnikih) in ne na prostem polju.

Hruške

Med stotinami sort hrušk je najbolje, da se omejimo le na nekatere. Te so: košja (coscia), ki zori proti koncu julija, kla-

povka, ki zori kmalu za prejšnjo, wiljamovka ali debela vrtolanjka, ki zori sredi avgusta. Od pozneje zorečih pridejo v poštev še klerzò (clairgeau) in še poznejša kaiser (Car Aleksander). Morettini je skrižal košjo in wiljamovko ter dobil dve dobri novi sorti: Sveto Marijo in Zgodnjo maslenko Morettini, ki zorita v začetku avgusta.

Hruškova drevesa so najlepša, če so cepljena na divjo hruško in vzgajana v prosti piramidi, ki je za hruško naravna oblika. Taka drevesa lepo zrastejo in so rodovitna. Čeprav je pri nas sorta košja srazmerno mlada (nekaj nad 30 let), se že dobijo pri nas drevesa, ki rodijo 150 in še več kg plodov.

Če cepimo hruško na kutino, dobimo zgodaj rodeča drevesa manjše oblike in tudi manjše trpežnosti. Za industrijske nasade so pa dobre hruške, cepljene na kutini, katere sadijo na razdalje od 1.20 m pa do 5 m. Na hruškovem divjakcu cepljene in v piramidah gojene hruške sadimo na razdalje od 6 do 8 m.

Jabolka

Zaradi preobilice jabolk v Italiji odločno odsvetujejo urejevanje novih sklenjenih nasadov, ker za sedaj ni mogoče računati na posebno gospodarsko korist. Vedno pa se bo dobil kdo, ki bo vsadil posamezna drevesa. Temu svetujemo:

V poštev pridejo predvsem jabolka za zimsko potrošnjo. Zato ne bomo sadili zgodnjih sort. Od poznih sort so najbolj priporočljive moderne sorte »Delicious« in »Stayman«. Še vedno zasluži nekaj pozor-

nosti stara »kanadska reneta«, ki ima priznано najboljše meso, a jo rad napade vsakovrstni mrčes.

Naj ne sadi jabolk, kdor nima namena, da jih bo redno ščitil pred različnimi škodljivci. To velja več ali manj tudi za hruške in breskve.

Sadjarstvo in čebele

Ko so evropski kolonisti prišli v Avstralijo, so hoteli tudi v novi deželi gojiti evropsko sadje, kot so hruške in jabolka. Zato so prepeljali v Avstralijo evropske sadike, ki so začele bujno rasti in so tudi obilno cvetele. Sadja pa ni bilo, ker so cveti oveli in odpadli. Prešlo je nekaj let, preden so odkrili, da v Avstraliji ni čebel, ki bi prenašale cvetni prah in tako oplajale cvetove. Zato so kolonisti naročili v Evropi tudi panje s čebelami in odtlej je sadno drevje rodilo. Danes je v Avstraliji čebelarstvo zelo cenjeno in uživa vso državno podporo, povsem drugače kot pri nas... Naši kmetovalci oziroma sadjarji vse premalo upoštevajo in cenijo prevažno in ogromno delo, ki ga z oplajanjem cvetov opravljajo čebele.

SLINAVKA IN PARKLJEVKA

hudo razsajata v severovzhodni Franciji ob belgijski in nemški meji. Oblastva so to dolgo časa zakrivala oziroma zmanjševala, dokler ni neki kmetijski list javnost opozoril na obseg nalezljivih bolezn.

NAJVEČJA ZADRUŽNA MLEKARNA V EVROPI

je na Francoskem v San Martin de Belle-roche. Delovati je začela konec letošnjega maja. Dnevno lahko predela 500.000 litrov mleka, katerega dobiva od 45 manjših mlekarskih zadrug. Kolikor mleka ne oddajo v svežem stanju, ga predelajo v zgoščeno — kondenzirano mleko in v mlečni prah.

ŽENA IN DOM

KAKSNA JE ZDRAVA OBUTEV

Veliko navdušenje, a tudi nasprotovanj so povzročili ženski in moški ošiljeni ali »špičasti« čevlji. Resnici na ljubo moramo reči, da so pogosto pretiravali eni in drugi. Če želimo nositi zdravo obutev, ne smemo pretiravati. Večkrat slišimo, da je treba za lepoto marsikaj žrtvovati, vendar to drži samo do neke mere, kajti s pretiravanjem lahko lepoto uničimo. Vsi dobro vemo, kako si lahko s pretesnimi, preozkimi in prekratki čevlji pokvarimo noge za vse življenje. Na nogah lahko dobimo različne okvare, kot n. pr. močne kosti, trdo kožo, zaraščene nohte itd. Zato moramo biti pri nakupovanju nove obutve nad vse previdni. Vnaprej moramo vedeti, kakšne čevlje potrebujemo, za kakšne priložnosti jih bomo nosili in končno to, kar je najvažnejše: kupljeni čevlji naj bodo dovolj veliki, široki in dolgi. Preizkusiti moramo tudi material, iz katerega so narejeni; prepričati se moramo, ali je usnje dobro, trpežno in mehko.

NEKAJ O NOHTIH

Z zdravstvenega in kozmetičnega stališča moramo posvečati nohtom posebno pozornost. Ljudje, ki negujejo nohte, delajo to sicer največkrat iz estetskih nagibov, nikoli pa verjetno ne pomislijo, da s tem preprečujejo zelo neprijetna obolenja. Nohti so neprestano izpostavljeni različnim škodljivim vplivom. Čeprav so roževinaste ploščice dovolj čvrste, so razne neugodne spremembe na nohtih zelo pogoste. Na nohtih se pojavljajo tudi prvi znaki obolenj. Na nohtih smo morda včasih opazile bele pege, ki so posledica prodiranja zraka med roževi-

naste celice, ali da se pojavljajo dolge brazde ali da se luščijo, ali da so trdi ali pa da dobijo luknjice. Vedimo, da se nohti odeblijo, če gre za vnetje ali za kakšno kožno bolezen. Ne pozabimo tudi, da sta povzročitelja sprememb na nohtih tudi lak in aceton.

Vedeti moramo, da lahko marsikatero spremembo na nohtih preprečimo, če nohte primerno negujemo. Na prvem mestu je snaga. Umazanija za nohti je navadno vir bolezn. Zadoštuje milo in redno umivanje nohtov s ščetko. Razen tega so seveda lepi, čisti in negovani nohti precejšen prispevek vaši negovani in lepi zunanosti.

NAŠ RECEPT

Mlečna juha s krompirjem: 60 dkg krompirja, 1/2 litra vode, sol, liter mleka, zelen peteršilj, 2 žlici kisle smetane. Opran, olupljen krompir narežemo na kose, mu prilijemo vode in ga skuhamo. Kuhanega stlačimo, osolimo, mu prilijemo mleka, prevremo, dodamo še nekaj sesekljane zelenega peteršilja in kisle smetane.

Pisana solata: 20 dkg salame, 1/2 kg stročjega fižola, 1/2 kg krompirja, 1 drobno čebulo, sol, zelen peteršilj, 1 trdo kuhano jajce, olje, kis, malo gorčice. Salamo zrežemo na drobne kocke; stročji fižol skuhamo v slani vodi, odcedimo in ohladimo. Kuhan krompir olupimo, ohladimo in zrežemo na tanke rezine. Čebulo in peteršilj sesekljamo. Rumenjak stlačimo z vilicami in ga polagoma razmešamo z oljem, nato razredčimo s kisom in dodamo gorčico. Beljak sesekljamo. Vse skupaj dobro zmešamo in postavimo na hladno.

KRVAVA OBLETNICA

Dne 6. avgusta pred 15 leti je na vzhodnem nebu velikanska ognjena kroglja zapisa pogin človeštvu.

Lep, jasen dan se je razlival nad japonskim mestom Hiroshimo. Vojna je že šla proti neizogibnemu koncu, le japonski generali so se še upirali. V Hiroshimi so ljudje tisti poletni dan mirno šli za svojimi opravki. Le nekaj ameriških izvidnikov je letelo nad mestom. Kmalu za njimi so brez letalskega alarma opazili redki posamezniki v višini 8000 metrov letalo B-29. Komaj jim je misel kot blisk preletela možgane, že se je v višini 500 metrov neznanško zasvetlikalo, grozeča ognjena kroglja se je kot plameneč steber dvignila kilometre visoko. Pod njo pa je zavladala smrtna tišina, pekel in pokopališče obenem.

Prva atomska bomba je padla na človeštvo.

V stotinki sekunde je zginilo s površja 56.000 hiš. V okolici 6 kilometrov ni ostala niti bilka trave. 240.000 ljudi je bilo v eni sekundi sežganih ali raztrganih na kosce. Od 400.000 prebivalcev Hiroshime ni ušla nenadni smrti niti polovica. Večino je smrt zaznamovala za vse življenje. Nekateri so med bolečinami umrli čez nekaj mesecev, drugi se pa še vlačijo kot pokveke po »atomiziranem mestu«.

Danes je Hiroshima že vstala iz razvalin. Samo sredi mesta so pustili razdejane z dne 6. avgusta 1945 kot opomin potomcem. Tu so tudi pokopane neznane žrtve. Njih grobovi so vedno zasuti z vencami iz vseh krajev sveta. Med njimi se dviga atomski muzej in poleg njega najčudovitejši spomenik sinu atomske bombe, razmerjenemu človeškemu truplu, ki vzdihuje: mir, mir...

Hiroshima je danes postala simbol miru.

Tri dni pozneje, 9. avgusta, je vso Japonsko ohromila druga vest. Dve minuti po enajsti uri dopoldne se je nad pristaniščem Nagasaki razpočila druga atomska bomba. Mesto se je spremenilo kar v trenutku v eno samo ognjeno žrelo. 74.000 ljudi je požrlo, 77.000 jih je bilo tako ožganih, da so med hudimi mukami umirali kot nakažena bitja.

Danes je tudi Nagasaki pozidan kot moderno velemesto s krasnimi parki. Sredi med njimi se dviga velikanska marmorna postava moža, ki kaže z desnico proti zračnim višavam, od koder je prišla atomska smrt, levico pa drži iztegnjeno v objem miru. Ob deseti obletnici atomskega napada so odkrili ta kip kot opomin človeštvu, naj ne drvi slepo v vojno in smrt.

Od obeh avgustovih obletnic so ostali bridki spomini, še bolj pa je ostal strah. Strah, da bi si človeštvo ne ponovilo usodnih dni.

Naš vsakdanji kruh

FAO, to so kratice za ime prehranjevalne in strokovno kmetijske organizacije pri Združenih narodih.

Organizacija, ki je letos zborovala v Rimu, je prišla do zanimivih ugotovitev, čemu primanjkuje človeštvu žita za vsakdanji kruh. Med drugimi vzroki so še vedno slaba prometna sredstva in pa najbolj različni škodljivci in miši, ki uničujejo svetovni pridelek žitaric. Po računih FAO gre po zlu zaradi teh škodljivcev deset odstotkov vsega svetovnega pridelka. Teh de-

set odstotkov pa znese kar 75 milijonov ton žitaric. Samo od te zgube bi lahko živelo 225 milijonov ljudi, če bi jim vsak dan razdelili po 800 gramov žita.

Moderna skladišča in uporaba sredstev proti mrčesu in mišim bi lahko uspešno rešila vso to milijonsko škodo, ako bi kmetovalci po vseh deželah enako in enotno usmerjeno ravnali. Mnogi kraji so v pobijanju škodljivcev še silno zaostali. Med take spadata jugovzhodna Azija in Afrika. Ladje prevažajo obenem s tovari tudi žitne črve in druge škodljivce v Evropo.

Kolikšna škoda nastane že z eno samo mišjo v skladišču! Preračunali so, da v enem samem letu uniči za 3600 lir zrnja.

Mednarodna organizacija FAO namerava v prihodnjem letu začeti velikopotezno akcijo proti žitnim škodljivcem, kar naj ohrani kruh milijonom in milijonom ljudi.

Norčevanje

Včasih so pripovedovali o bogastvu kraljev in cesarjev, potem, da se valjajo po cekinih tovarnarji in bankirji. Danes so pa ljudje, ki se naravnost norčujejo iz revežev — filmski igralci. Nihče niti ne črhne o njihovih pretiranih zahtevah, kot da so same po sebi umevne. Višek nesramnosti je pa dosegel s svojimi zahtevami igralec Clark Gable. Najeli so ga skupaj z zvezdnico Marilyn Monroe za film »Odstavljeni«, ki ga snemajo v Ameriki. On zahteva za vsak dan osemurnega dela nič manj kot 46 milijonov lir.

Poleg dnevne plače 46 milijonov hoče imeti še po deset odstotkov od vstopnine, kjerkoli bodo film vrteli. Zdaj pa pomislite na družinske očete, ki imajo komaj po 30.000 lir mesečnega zaslužka ali celo manj.

Vreme je bilo tiste januarske dni pomladno lepo. O snegu ni bilo več ne duha ne sluha in sonce je prijetno grela. Bilo bi kar prijetno sedeti zunaj in se greti v njegovih toplih žarkih, a zato nismo imeli nikoli priložnosti, razen ob nedeljah. Hrepeneli smo po tem, da bi lahko končno spet prišli v svobodno naravo. Od daleč smo gledali gozdnate gore vsenaokrog, nad katerimi je ležal pokojen mir, ko so žarele v soncu.

Nekoč opoldne, ko smo pravkar pokosili, je prišel v taborišče starejši SS-ovski podčastnik in zahteval od taboriščnega starešine štiri močne ljudi. Ta jih ni imel, kajti v taborišču so ostali čez dan bolniki, ali tisti, ki so spadali k nočni izmeni v rovih in so po dnevi spali. Predstavil mu je nekaj bolnikov, ki so veljali za »lažje primere«, toda stari podčastnik je zmajal z glavo. Tedaj se je taboriščni kapo spomnil na nas in nas poklical.

»Kdo hoče iti z gospodom Scharführerjem?« je vprašal. »Potrebuje štiri močne može.«

Na steno kuhinje so bile prislonjene štiri lopate. Treba bo torej kopati. Pomišljali smo si. Tedaj se je oglašil stari podčastnik in obljubil za zvečer vsakemu dvojni obrok kruha. To je bilo dovolj vzroka, da smo se naglo odločili in se javili. Izbral je štiri, med njimi tudi mene.

Vzeli smo lopate na rame in se odpravili s podčastnikom na pot. Niti pojma nismo imeli, kakšno delo nas čaka, a vedeli smo, da nima smisla spraševati, ker nam tako ne bo povedal. Hodili smo po dva in dva, on pa za nami.

Bilo je lepo sončno vreme, kot že vse tiste tedne, in sonce je spomladansko toplo grela, tako da nas niti v naših tankih platnenih oblekah ni zeblo. Bilo je prvič, da smo v sončnem sijaju korakali skozi tisto prijazno pokrajino, ki je tako spominjala na slovensko, s svojimi sadovnjaki, raztresenimi kmetijami, travniki in gozdovi ter s sinjimi gorami v ozadju. Zemlja je dehtela, kakor vedno v zgodnji pomladi pred oranjem, in po njej so okrog kmetij miroljubno brskale kokoši. Od daleč, od onstran

Tekma s smrtjo 24.

E. Z.

Rena se je zdaj pa zdaj oglasilo rahlo grmenje kakor od daljne nevihte. Bili so topovi s fronte, ki se je počasi, vse prepočasi bližala nemški meji, a zdelo se je, da se nihče ne zmeni za to grmljavico, niti mi niti podčastnik, čeprav je bila našim ušesom zelo prijetna.

Hodili smo kakšno uro in srečali le malo ljudi, kakor da je pokrajina izumrla. Samo ko smo šli skozi predmestne ulice, smo opazili nekaj ljudi, ki so radovedno gledali za nami. Končno smo prišli med smrekove gozdove, kjer je vladala globoka tišina. Slišalo se je le petje kobilarjev in drugih gozdnih ptic. Kam neki nas vodi? smo pomišljevali. Končno je podčastnik zavel s ceste v gozd in nam pomignil, naj gremo z njim. Prodrli smo kakšnih sto metrov globoko v gozd, ki se je rahlo dvigal v hrib. Tam se je podčastnik ustavil, se začel ozirati naokrog, in stopal sem in tja, kot da nekaj išče.

Prišlo mi je na misel, če nas ne namerava morda na tem tihem kraju lepo likvidirati. Morda se pripravljajo na evakuacijo. Toda zakaj so nam dali lopate? Tudi te so orožje. Bil sem pripravljen, da ga pri prvem znaku, da nas misli ustreliti, tresnem z lopato po glavi. Mislim, da so drugi trije mislili isto. Stali smo, naslonjeni na lopate, in bili pripravljeni na skok.

Končno se je zdelo, da se je SS-ovski podčastnik odločil. Začrtal je v tla kak podrug meter dolg in meter širok četverkotnik ter ukazal dvema, naj začeta kopati. Počasi sta zasadila lopati v mehko gozdno zemljo, prepreženo s koreninami. Podčastnik pa je odšel malo vstran in začrtal v tla še drug podobno velik četverkotnik. Tam sva morala začeti kopati druga dva.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Italijanske nogometne enajstorice so že sestavljene

Prav kmalu se bodo začele priprave za italijansko nogometno prvenstvo. Zadnji častni naslov je z velikim naskokom osvojilo moštvo Juventus; zdaj se pa športniki in strokovnjaki sprašujejo, kdo bo bodoči zmagovalec: Internazionale, Fiorentina, Milan ali pa novi ekipe Roma in Napoli? Poleg teh bo v boj za prvo mesto gotovo posegla enajstorica iz Torina.

Revijo italijanskih ekip moramo začeti s prvaki. Njih klub je prodal samo enega igralca, Garzeno, kupil pa je branilca Burellija. Juventus bo tudi letos nastopil v naslednji postavi: Vavassori; Burelli, Sarti; Emoli, Cervato, Colombo; Nicolè, Boniperti, Charles, Sivori in Stacchini. Na razpódlago so še prvovrstni nogometaši: Mattrel, Romano, Castano, Burgnich, Leoncini, Fascetti, Stivanello in Lodiće. Vsi ti igralci bi lahko igrali v prvem moštvu.

Letos je Internazionale precej močna ekipa. Vodil jo bo znani trener Herrera, ki je zapustil španske prvake iz Barcellone. Inter je kupila dva odlična igralca, vratarja Buffona in krilca Zaglia. Predstavila se bo takole: Buffon; Fongaro, Picchi; Invernizzi, Guarneri, Zaglio; Bicicli, Angelillo, Firmani, Lindskog, Corso. Rezerve bodo Gatti, Masiero, Bolchi, Bicchierai in Tomeazzi. Strokovnjaki predvidevajo, da bo letos zmagovala ekipa z dobrimi rezervami, ki bodo lahko uspešno nadomeščali najboljše nogometaše.

Fiorentina je precej menjala staro postavo. Odpuštila je Lojacona, Segata in Grattona in zato nastane vprašanje, ali bodo novi igralci sposobni sestaviti vibrano moštvo. Fiorentina je menjala četverkotno zvezo: namesto Chiappelle, Segata, Grattona in Montuorija bodo igrali Micheli, Marchesi, Milan in Montuori. Ekipa bo nastopala takole: Sarti; Robotti, Castelletti; Micheli, Orzan, Marchesi;

Hamrin, Milan, Da Costa, Montuori, Petris.

Kaj pa Milan? O njem so mnenja različna. Nekateri trde, da je letos močnejši kot lani, drugi pa mislijo, da je šibkejši. Grilla in Schiaffina ni več, prišla sta pa Vernazza in Ronzon. Novo krilo bo Barison. Milan bo letos nastopal v naslednji postavi: Ghezzi; Maldini, Zagatti; Liedholm, Salvatore, David; Danova, Vernazza, Altafini, Ronzon, Barison. Rezerva bo Galli.

Zanimivi ekipi sta letos Roma in Napoli. Rimski klub je kupil kar tri prvovrstne igralce: Fontana, Schiaffina in Lojacona. Napad bi moral biti učinkovit, saj bo takole sestavljen: Ghiggia, Schiaffino, Manfredini, Lojacono, Selmonsson; niti eden teh igralcev ni rojen v Italiji! Ostali igralci so: Cudicini; Fontana, Corsini; Giuliano, Losi in Guarnacci. Tudi vodstvo Napolija ni letos gledalo na denar in je kupilo kar šest dobrih nogometašev. Napadalna petorica je zelo dobra, čeprav letos ne bo igral več Vinicio. Popolnoma nova sta srednja vrsta in napad. Postava je naslednja: Bugatti; Schiavone, Mistone; Bodi, Mialich, Girardo; Di Giacomo, Gratton, Pivatelli, Del Vecchio in Tacchi.

V zlati sredini bosta gotovo ostali Sampdoria in Bologna, ki nista mnogo spremenili svoje lice. Sampdoria je kupila Brighentija, Bologna pa Vinicia. Ekipi bosta nastopali takole: **Sampdoria**: Rosin; Vincenzi, Marocchi; Bergamaschi, Bernasconi, Vicini; Mora, Oewirk, Brighenti, Skoglund in Cucchiaroni. **Bologna**: Santarelli; Capra, Pavinato; Cappa, Tumburus, Fogli; Renna, Demarco, Vinicio, Campana, Pascutti. Dobre so rezerve: Giorcelli, Rota, Cervellati, Perani, Bonafin itd.

Ostale ekipe so si po moči precej enakovredne. Padova nima več strelca Brighentija, Spal je kupila več novih igralcev, L. R. Vicenza je dobila Si-

cilianija in Bonifacija, Udinese pa upa na mlajše igralce. Postave so naslednje: **Padova**: Pin; Secco, Scagnellato; Pison, Azzini, Barbolini; Zerlin, Rosa, Milani, Tortul, Crippa. **Spal**: Matteucci; Valadè, Bozzao; Scaratti, Ganzer, Carpanesi; Novelli, Massei, Taccola, Corelli, Morbello. **L. R. Vicenza**: Batarà; Garzena, Capucci; De Marchi, Panzanato, Zoppelletto; Conti, Menti, Siciliani, Bonifaci, Savoini. **Udinese**: Bertossi; Del Bene, Valenti; Giacomini, Tagliavini, Segato; Pentrelli, Bagnoli, Bettini, Tinazzi, Canella.

V prvi ligi bodo letos igrali Torino, Catania in Lecco. Torino bo nastopil v naslednji postavi: Soldan; Scesa, Buzzacchera; Balleri, Lancioni, Ferrini; Gualtieri, Mazzerò, Ferrario, Moschino, Crippa. Catania bo igrala takole: Pontel; Michelotti, Giavara; Corti, Zannier, Ferretti; Piotti, Calvanese, Buzzin, Prenna, Macor, Novinec Lecco pa bo branil svoje barve z naslednjimi nogometaši: Bruschini; Facca, Cardoni; Gotti, Cardarelli, Duzioni; Savioni, Arienti, Abbadie, Rovatti, Bonacchi.

Da zaključimo pregled italijanskih ekip, moramo omeniti še tri ekipe: Bari, Atalanta in Lazio, ki se bodo morale ostro bojevati za obstanek v A ligi. Postave bodo naslednje: **Bari**: Magnanini; Baccari, Mupo; Montico, Seghedoni, Mazzoni; De Robertis, Tagnin, Erba, Conti, Virgili. **Atalanta**: Boccardi; Griffith, Roncoli; Pizzi, Gustavsson, Gasperi; Zavglio, Maschio, Nova, Favini, Longoni. **Lazio**: Cei; Molino, Lo Buono; Carradori, Janich, Prini; Mariani, Guaglianone, Rozzoni, Franzini, Mattei.

Strokovnjaki predvidevajo, da bo končna uvrstitev naslednja: 1. Juventus ali Inter ali Fiorentina, 4. Milan, 5-6. Roma in Napoli, 7-8. Sampdoria in Bologna, 9., 10., 11., 12. Padova, Spal, L. R. Vicenza in Udinese, 13. Torino, 14., 15., 16. Catania, Atalanta in Lazio, 17-18. Bari in Lecco.

Najboljši strelci bodo Sivori in Charles (Juventus), Angelillo in Firmani (Inter), Hamrin (Fiorentina), Vernazza in Altafini (Milan), Manfredini in Lojacono (Roma), Pivatelli (Napoli), Brighenti (Padova), Vinicio (Bologna), Taccola (Spal), Siciliani (L. R. Vicenza), Bettini (Udinese) in Maschio (Atalanta).

d. t.

Kraljevi privrženci na Ogrskem so pa v enomer podtalno rovarili in klicali potomca Habsburžanov na prestol. Prve dni oktobra 1921. leta sta potrkala na vrtna vrata v Hertensteinu dva neznanca. Prosita za sprejem »pri njegovem apostolskem veličanstvu«. Karel ju sprejme in prebere tajno pismo, ki mu ga je poslala kraljevska aristokracija. Vabijo ga, naj se takoj dvigne na pot in pride v Budimpešto, kjer ga čaka vojska privržencev.

Karel je vse zvesto verjel. V enem tednu so njegovi pristaši pripravili vse potrebno in celo letalo za polet na prestol. Spočetka je šlo gladko. Cesar je z ženo Cito pristal v bližini Šoprona. Tam so madžarski rojalisti že izklicali kraljevo vladno. Regent Horty sam je na tiho podpiral ustavni prevrat. Grozilo je, da se bo prav v srcu Evrope znova razpihal nevaren plamen. Zdaj sta zagrozili Češka in Jugoslavija, da bodo njih čete vkorakale čez mejo če ne bodo Ogrsi sami preprečili obnove habsburške vladavine. Mobilizacija je preplašila budimpeštansko vladno, Habsburžana Karla pa še ne. Korakal je z nekaj oddelki veteranov in z odstavljenimi generali proti prestolnici.

Pri Budaersu blizu glavnega mesta so se mu pa postavile nasproti čete narodne vlade. S težkim srcem je regent Horty gledal, kako so Karla in Cito ujeli in ju odpeljali v zapor v opatijo Tihany. 26. oktober 1921 je bil zapisan v zgodovino avstro-ogrsko habsburške dinastije kot zadnji.

Zbogom, domovina!

V opatiji Tihany so prišle težke minute odločitve za bivšega vladarja krone sv. Stefana. Se vedno se je imel za ogrskega kra-

143

RADO BEDNARIK

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

lja, čeprav je zgubil že avstrijsko krono. Ni hotel podpisati odpovedne listine, katero so mu predložili 28. oktobra. Le pod tem pogojem bi lahko še ostal kot gost v domovini; kot zasebnik bi bil smel obdržati tudi nekaj posestev in skrbeti za otroke. Bilo jih je že šestero.

On pase ni uklonil, uverjen, da bi nasprotoval božji volji in tako imenovani legitimnosti habsburške rodovine.

Karl Habsburg se je odločil, naj ga raje izroče zaveznikom in da pojde negotovi usodi naproti. Dne 1. novembra 1921 je priplula po Donavi britanska topničarka Glowworm; nanjo se je vkrcal ubežni kralj z ženo Cito. V tesni kapitanovi kabini sedi zadnji Habsburžan. Dež pljuska na krov ladje, ki počasi polzi po cesarskem veletočku. Bivši cesar pozdravlja mesto ob reki, kjer bi moral biti okronan.

»Zbogom, domovina,« si misli, ko strmi skozi okrogla okna v jesensko noč nad ogrsko Puszto. Čez štiri dni se ustavijo za par ur pri Moldavi. Cesarjev god je, kapitan še ne ve, kam mora peljati cesarskega ujetnika.

Od Orsove dalje mora prestopiti na vlak. Na neki postaji se skušajo približati vozu kmetje iz okolice. Slišijo se vzkliki na čast Karlu, toda straža peha ljudi s puškinimi kopiti s perona. Tudi romunskemu zuna-

njemu ministru zabranijo obisk pri cesarju.

V Galatzu stopita v voz grof in grofica Hunyadi, ki sta imela od zaveznikov dovoljenje, se pridružiti kot spremljevalca. S sabo sta imela tudi precejšnjo vsoto, ki so jo nabrali madžarski plemiči za svojega kralja.

Franc Jožef jih je leta 1848 ukazal kot revolucionarje obešati, njegov naslednik Karel pa potrebuje njihove pomoči. Čudno se obračajo listi usode.

Od Galaca do Suline se je pot nadaljevala zopet po Donavi do izliva. Angleška križarka »Cardiff« je že čakala pod polno paro na izgnance. Z britansko vpljudnostjo je kapitan odkazal Habsburžanom in spremstvu admiralove kabine. Cesarja je naprosil, naj podpiše častno izjavo, da ne bo skušal pobegniti.

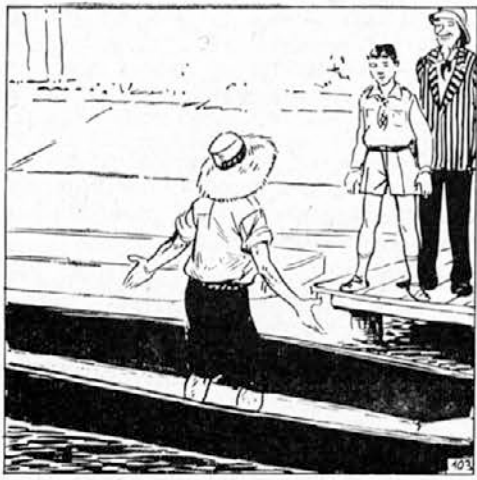
Nekaj dni potem je križarka vrgla sidro v carigrajski luki. Karlu in Citi so dovolili, da sta obiskala turško prestolnico. Bridko sta se spominjala na slovesni sprejem pred tremi leti pri turškem sultanu, danes pa Cita kupuje kot navaden zemljan spodnje perilo za moža. Iz Ogrske sta odšla brez kovčkov in opreme, otroke sta pustila v Švici. Nista niti vedela, da je švicarska vlada določila izgon iz države vsem drugim nadvojvodom in nadvojvodinjam.

(Dalje)

13

Za
naše
n
a
i
m
l
a
i
š
e
P
o
t
v
n
e
z
n
a
n
o

Samuel
Scowill
-
Miki
Muster

103. Hen je zagovarjal profesorjevo izbiro čolna in Jimu razlagal: »Videl boš, mladi prijatelj, kako dobro se potuje v našem čolnu, ki mu pravimo montarija. Naučil te bom veslati in kmalu se boš počutil v njem kakor doma. Le poglej, kako prostoren je! Vso našo prtljago bomo zlahka naložili vanj in udobno bomo sedeli.«

104. Henove napovedi so se uresničile. Profesor Grey mu je pomagal pri veslanju na prvih kilometrih in oba sta uči'a novega načina veslanja tudi svoje prijatelje. Stric Tom, Peter in Jim so se kmalu privadili. Pridno so se menjavali pri veslih in že v prvih dneh vožnje prevozili lep del poti po reki Rio Negro.

105. Ker so vsak večer taborili na golem bregu, so se popotniki zelo razveselili Henovega predloga. Indijanec je dejal: »Profesor, gotovo se spominjate, da je tu v bližini zapuščena indijanska vas. Kaj če bi danes prenočili pod streho?« Profesor je bil s predlogom zadovoljen. Ker se je že bližal sončni zahod, so popotniki pristali.

106. Varno so privezali čoln k bregu in se napotili proti vasi. Čez deset minut so že zagledali prve kočice. Bile so zapuščene in že precej razpadle, nekatere pa so imele še kar dobro streho. Največja kočica je bila tudi najbolj ohranjena. Zato jo je profesor Grey izbral za prenočišče. Stopil je na prag — in odskočil kot strela.

107. Med vrati se je pokazal mogočen jagvar in se pripravil na skok. Vsi so trdi od strahu obstali, le stric Tom je hladnokrvno snel puško z rame, jo prislonil k licu in ustrelil. Čeprav je imel za merjenje le malo časa, je dobro zadel. S kroglo v glavi se je krvoločna zver zvrnila na tla. Profesor se je umaknil za korak, da ga ni podrla.

108. Preden so si utegnili oddahnniti, je stal na pragu že drugi jagvar. Stric Tom je znova nameril puško in tudi profesor je segel po samokresu, toda oba sta bila prepozna. Zver se je že pognala od tal in le za las zgrešila profesorja Greya. Tedaj se je vrغل nanjo Hen s svojo težko mačeto, pa tudi profesor ji je poslal naboj v glavo.

109. Popotniki so se previdno obrnili k drugi kočici. Toda tudi tam sta jih na pragu pričakovala dva jagvarja, ki ju je bilo preplašilo streljanje. »Vas je polna jagvarjev in ne bomo jih mogli prepoditi. Vrnimo se k reki; bomo najbolj varni,« je dejal profesor Grey in popeljal svojo družbo nazaj na breg.

110. Naslednji dan so potniki le počasi napredovali. Zaradi razburljivega večernega srečanja z zvermi dolgo niso mogli zaspiti, zjutraj pa jih je vse dremotne začela mučiti huda sončna pripeka. Opoldne je profesor določil kratek počitek v senci mogočnih dreves. »Spremeniti bomo morali način potovanja,« je menil. »Čez dan je prevroče.«

111. Hen, ki doslej še nikoli ni pokazal strahu, je prebledel in šepetaje vprašal profesorja: »Menda vendar ne bomo potovali po »reki smrti« ponoči? Nevarno je! Stari ljudje v moji vasi trdijo, da preži ob luninem svitu na popotnike smrt!« — »Pusti vraže in prazne marnje!« ga je profesor Grey odločno pogledal. »Potovali bomo ponoči!«